

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“กิเลสมล — เครื่องเศร้าหมองของจิตคือกิเลส, มลทินคือกิเลส”

กิเลสมล อ่านตามภาษาบาลีว่า กิ - เล - สะ - มะ - ละ มาจากคำว่า กิเลส (เครื่องเศร้าหมองของจิต) กับคำว่า มล (มลทิน, สิ่งสกปรก, สิ่งที่ทำให้เศร้าหมอง) รวมกันเป็น กิเลสมล แปลว่า เครื่องเศร้าหมองของจิต, มลทินคือกิเลส แสดงถึงความสกปรก ความไม่สะอาด คือ กิเลส ซึ่งเป็นเครื่องเศร้าหมองของจิต เป็นสิ่งสกปรกของจิต ทำให้จิตเศร้าหมอง ทำให้จิตถูกแปดเปื้อนด้วยของไม่สะอาด ซึ่งมีจริง ๆ เป็นธรรมที่เกิดขึ้นเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย และก็มีมากบ้างน้อยบ้าง ตามการสะสมของแต่ละบุคคล แต่ขึ้นชื่อว่ากิเลสทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นมากหรือน้อย ก็ไม่มีประโยชน์ใดๆเลยทั้งสิ้น มีแต่โทษเท่านั้น ตามข้อความในพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก หรือจชาดก ดังนี้ ว่า

“ดูกร ภิกษุ ธรรมดากิเลส ย่อมไม่มีความขึ้นบาน เพราะขจัดคุณความดี มีแต่จะให้ตกนรก”

ข้อความในพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท แสดงถึงความเป็นจริงของกิเลสที่แต่ละคนสะสมมาในสังสารวัฏฏ์นั้น มากมายเพียงใด ซึ่งสะสมสืบต่ออยู่ในจิต ดังนี้ว่า “ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ขึ้นชื่อว่ากิเลสทั้งหลาย ย่อมเป็นสภาพที่หายาบ ถ้ากิเลสเหล่านี้ มีรูปร่างอันใด ๆ พึงสามารถจะเก็บไว้ในที่บางแห่งได้ไซ้ จักรวาลก็แคบเกินไป พรหมโลกก็ต่ำเกินไป โอกาสของกิเลสเหล่านั้น ไม่พึงมี (ให้บรรจุ) เลย”

ชีวิตประจำวันของบุคคลผู้ที่ยังเป็นปุถุชน หนาแน่นไปด้วยกิเลส ย่อมจะมีอกุศลธรรมเกิดขึ้นเกือบทั้งวัน กุศลเกิดน้อยมากถ้าเทียบกับอกุศล ซึ่งไม่ใช่เฉพาะในวันนี้ ในชาตินี้เท่านั้น แต่ว่าได้เป็นอย่างนี้มานานแล้วในสังสารวัฏฏ์ เพราะได้สะสมกิเลสมาอย่างมากมายนับชาติไม่ถ้วน จึงเป็นผู้ไหลไปด้วยอำนาจของกิเลส ทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกายและทางใจ กิเลสทั้งหลาย มีโลภะ โทสะ โมหะ เป็นต้น เป็นสภาพธรรมที่มีโทษ ไม่มีประโยชน์ใดๆ เลยทั้งสิ้น เป็นมลทินคือเครื่องเศร้าหมองของจิต กิเลสทุกประเภท เป็นเครื่องเศร้าหมองของจิต เมื่อเกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ก็ทำให้จิตเศร้าหมอง และยังขจัดหรือทำลายซึ่งกุศลธรรม ไม่สามารถทำให้กุศลธรรมเกิดขึ้นเป็นไปในขณะนั้นได้เลย และถ้ามีกำลังถึงกับล่วงเป็นทุจริตกรรมประทุษร้ายเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน เป็นต้น ก็สามารถนำไปเกิดในอบายภูมิได้ ทำให้ได้รับแต่ความทุกข์ความเดือดร้อนมากมาย เพราะสภาพธรรมฝ่ายที่ไม่ดีนั้น ให้ผลเป็นทุกข์เท่านั้น จะนำมาซึ่งสิ่งที่ดีไม่ได้เลย

เมื่อโลภะเกิดขึ้น ก็ติดข้องในสิ่งหนึ่งสิ่งใด ไม่ปล่อย ไม่สละ ไม่ยอมให้จิตเป็นกุศล และไม่ปล่อยให้ออกไปจากสังสารวัฏฏ์ โลภะเป็นเหตุให้วนเวียนไปในสังสารวัฏฏ์ไม่สิ้นสุด ขณะที่โทสะเกิดขึ้น คุณความดีเกิดไม่ได้ จิตของผู้ถูกโทสะครอบงำย่อมไม่ยอมไปสู่กุศลธรรมเลย มีแต่ความ

ขุ่นข้องหมองใจ ไม่พอใจ เมื่อสะสมมีกำลังมากขึ้นก็ถึงขั้นล่วงเป็นทุจริตกรรมประทุษร้าย เบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน โมหะก็เป็นหนึ่งในกิเลสทั้งหลายซึ่งเกิดร่วมกับอกุศลจิตทุกประเภท ไม่มีเว้นเลย ขณะที่โมหะขณะขึ้นนั้นมืดมิด ไม่สามารถรู้สภาพธรรมที่มีจริงตามความเป็นจริงได้ ไม่รู้ผิดชอบชั่วดี ไม่รู้ว่าอะไรเป็นคุณเป็นโทษ และตราบใดที่ยังมีโมหะอยู่ก็ยิ่งท่องเที่ยววนเวียนไปในสังสารวัฏฏ์ต่อไป นี่เพียง ๓ ประเภทใหญ่ๆ ที่เป็นมลทินของจิต แต่เมื่อกล่าวโดยประมวลแล้ว กิเลสทั้งหมดทุกประเภท เป็นมลทินของจิต เพราะเป็นเครื่องเศร้าหมองของจิต ทำให้จิตไม่สะอาด และยังขัดขวาง ตัดรอนโอกาสแห่งกุศลธรรมอีกด้วย

ที่น่าพิจารณาคือ บุคคลบางคนเป็นผู้รักความสะอาดทางกาย เป็นผู้ที่รังเกียจความสกปรกทางกายมาก แต่ว่าลึ้มคิดว่า ขณะใดที่กิเลสเกิด ขณะนั้นสกปรกหรือว่าน่ารังเกียจยิ่งกว่าความสกปรกทางกาย และกิเลสที่เกิดขึ้น เกิดกับจิตขณะใด ก็ทำให้จิตเป็นอกุศลจิต และอกุศลจิตเกิดอยู่ตลอดเวลา ถ้าไม่ได้เป็นไปในทาน การให้วัตถุสิ่งของเพื่อประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น ไม่ได้เป็นไปในศีล การงดเว้นจากทุจริตต่างๆ และไม่ได้เป็นไปในการอบรมเจริญปัญญา นี่คือการเกิดขึ้นเป็นไปของกรรมฝ่ายที่ไม่ดี ซึ่งเป็นอกุศลธรรม เป็นธรรมที่มีจริง ๆ ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน

ก่อนการตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นั้น มีผู้ที่ให้ทาน รักษาศีล งดเว้นจากทุจริตต่างๆ และเจริญสมถภาวนา(การอบรมเจริญความสงบของจิต)จนถึงอุปमानขั้นสูงสุด สามารถระงับหรือข่มกิเลสได้ด้วยกำลังของความสงบของจิต แต่ไม่มีใครสามารถดับกิเลสได้ เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญพระบารมี ๔ อสงไขย แสนกัปมาแล้ว เมื่อครั้งที่ทรงเป็นพระโพธิสัตว์ ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ยาวนานมาก จึงทรงตรัสรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง ถึงความเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อพระองค์ทรงตรัสรู้แล้วก็ได้ทรงแสดงหนทางคือการอบรมเจริญปัญญาเพื่อเข้าใจสภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามความเป็นจริงจนกระทั่งสามารถดับกิเลสได้ตามลำดับขั้นแก่พุทธบริษัท จึงมีพระอริยสงฆ์สาวก ผู้รู้แจ้งอริยสัจจธรรมดับกิเลสได้ตามลำดับขั้น เป็นจำนวนมาก ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต ถ้าหากพุทธบริษัทยังไม่สามารถรู้แจ้งธรรมในชาตินั้นได้ก็สะสมเป็นอุปนิสัยที่ดีที่จะเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากพระธรรมยิ่งขึ้นต่อไป และพระธรรมก็สืบทอดมาจนถึงสมัยนี้

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ละเอียดลึกซึ่งเป็นอย่างยิ่ง เพราะทรงแสดงถึงลักษณะของสภาพธรรมที่ทรงตรัสรู้ โดยทรงประจักษ์แจ้งตามความเป็นจริงของสภาพธรรมนั้นๆ ถ้าผู้ใดไม่ศึกษาพระธรรมที่ทรงแสดงไว้โดยละเอียด ให้เข้าใจอย่างถูกต้องแล้ว ก็ย่อมไม่สามารถมีปัญญาที่จะประจักษ์แจ้งลักษณะของสภาพธรรมและดับกิเลสได้ พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ตลอด ๔๕ พรรษา จึงเป็นคำสอนที่ประเสริฐยิ่ง ที่เป็นไปเพื่อปัญญาความเข้าใจถูกเห็นถูกโดยตลอด เพื่อให้พุทธบริษัทเห็นโทษเห็นภัยของกิเลส เพื่อรู้จักตนเองตามความเป็นจริงว่ายังเป็นผู้มากไปด้วยกิเลส ซึ่งจะทำให้เป็นผู้ไม่ประมาทในชีวิตประจำวัน เพื่อจะได้ขัดเกลา ละคลาย สละสิ่งที่ เป็นมลทินของจิตให้ตกไป ด้วยความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยเริ่มจากการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม สะสมปัญญาในชีวิตประจำวัน ค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไป

ทีละเล็กทีละน้อย โดยมั่นใจในหนทางแห่งการอบรมเจริญปัญญาว่า เป็นหนทางเดียวที่จะ
ทำให้สัตว์โลกพ้นจากมลทินคือกิเลสอันเป็นเครื่องเศร้าหมองของจิตได้ในที่สุด.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗]